

N:o 78.

Uppläst och godkänd af Första Kammaren den 6 maj 1903.
— — — — Andra Kammaren den 6 — —

*Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående samlingslokaler
jämte bokförråd och skrifmaterialier för de värnpliktige.*

[Första Kammarans tillfälliga utskotts (n:o 2) utlåtande n:o 11.]

[Andra Kammarans tillfälliga utskotts (n:o 1) utlåtande n:o 19.]

Till Konungen.

I skrifvelse den 1 juni 1901 har Riksdagen hemställt, att Eders Kungl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, huruvida icke anordningar kunde vidtagas, hvarigenom, utan hinder för de värnpliktiges militära utbildning, tillfälle blefve dem beredt att under den tid, tjänstgöringen för denna utbildning påginge, erhålla undervisning i andra ämnen, af hvilkas inhämtande de för framtiden kunde draga nytta, samt i sådant afseende meddela de föreskrifter och vidtaga de åtgärder, som befunnas erforderliga.

Efter det att vederbörande militära myndigheter yttrat sig med anledning af Riksdagens berörda framställning, har, med anslutning till den af dessa myndigheter uttalade uppfattning, genom generalorder den 3 april 1902 föreskrifvits:

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 11 Häft. (N:is 78--82.) 1

att åt värnpliktig, som för bibringandet af de för honom erforderliga teoretiska (militära) kuuskaper visat sig häraf vara i behof, skall i samband med ämnet »instruktion» meddelas undervisning i läsning, räkning o. s. v. samt

att under de värnpliktiges utbildning uppmärksamhet städe bör ägnas åt allt, som kan främja deras fosterlandskärlek och medborgerliga känsla, hvarför ock, i den mån sådant kan ske, utan att den rent militära utbildningen eftersättes, lämplig tid bör, särskildt under söndagar samt då väderleksförhållandena lägga hinder i vägen för de militära öfningarnas bedrivande, anslås till nämnda måls uppnående genom anordnande af föredrag m. m.

Skall den föreskrift, som sålunda blifvit lämnad, kunna i nämnvärd grad komma till tillämpning, kräfves tvifvelsutan för ändamålet tjänliga samlingslokaler. Därförutan är anordnandet af föredrag, förevisningar, musikaliska samkväm och dylikt ej möjligt, i alla händelser icke under de tider, hvilka i generalordern härför särskildt anvisats, nämligen sådana, då väderleksförhållandena lägga hinder i vägen för de värnpliktiges vistelse utomhus.

Tanken härpå har föranlett en af enskild motionär vid innevarande års riksdag gjord framställning i syfte att åtgärder måtte vidtagas för afhjälpande af den brist, som i berörda hänseende må vara för handen.

Såsom i motionen framhållits, äro dylika samlingslokaler af nöden jämväl för två andra behjärtansvärda ändamål, hvilka i militärmyndigheternas utlåtanden endast föga och i generalordern alls icke blifvit berörda. De gemensamma sysselsättningar, som där afsetts, skulle i regeln förekomma endast å ordinarie eller tillfälliga fridagar; och, såsom lätt inses, skulle de ej på långt när kunna utfylla dessa, än mindre de lediga stunder, som äfven under vanliga öfningsdagar måste i någon mån stå de värnpliktige till buds. Det skulle alltså ej saknas tid för dem, hvilkas intresse väckts af ett föredrag, en förevisning eller en uppläsning, att, därest de så önskade, göra sig närmare förtrogna med det omhandlade ämnet. Och öfverallt, där man på allvar sökt afhålla de unga från råa och brutaliserande nöjen genom att i stället lämna dem tillfällen till bildande och förädlande njutningar, har man gjort den erfarenheten, att bevistandet af föredrag och förevisningar väcker håg för läsning på egen hand. För ändamålet skulle emellertid erfordras tillgång till bibliotek. Sådana finnas för närvarande endast vid ett och annat regemente, men det af dem gifna föredömet borde följas vid alla. Blevve biblioteken så skötta, att de lockade till flitigt begagnande,

skulle man säkerligen i dem få den bästa ersättning, som under nuvarande förhållanden kan ernås, för de sammanhängande lärokurser i allmänt medborgerliga ämnen, hvilka i Riksdagens ofvannämnda skrifvelse den 1 juni 1901 afsetts.

Äfven ur en annan synpunkt äro läsrum vid lägerplatserna nödvändiga. Det torde väl kunna antagas, att de allra flesta värnpliktige varit vana att genom tidningspressen, medelbart eller omedelbart, i någon mån följa hvad som händer och sker, framför allt i den egna hembygden. Så länge öfningstiden utgjorde en obetydlighet, kunde det afbrott i förbindelsen med den öfriga världen, som saknaden af tidningar under öfningsmötena måste medföra, måhända ej tillmätas någon större betydelse. Men annorlunda ställer sig saken efter den nya härordningens antagande, och skäl finnes därför att söka åstadkomma en förändring i nu ifrågavarande afseende.

Af ännu betänkligare art är emellertid den isolering, som måste inträda, om man ej sörjer för vidmakthållandet af den värnpliktiges förbindelse med det samhälle i smått, som han i första hand tillhör: hans hem, släktingar och vänner. För hvar och en som besinnar, hvilket stöd i kampen mot mötande frestelser ynglingen äger i känslan af samhörighet med sina närmaste och i hänsynen till deras omdöme, måste det synas vara en angelägenhet af största vikt, att den värnpliktiges förbindelse med hemmet och hemorten ej afskäres, utan att allt göres för denna förbindelses vidmakthållande under den långa kasern- eller baracktiden.

Lika med motionären anser alltså Riksdagen, att vid alla regementen och lägerplatser böra finnas rymliga och praktiskt ordnade lokaler, där de värnpliktige under sina lediga stunder kunna samlas för åhörande af föredrag och dylikt samt hafva tillgång till böcker och tidningar äfvensom tillfälle till brefskrifning; och Riksdagen anser behofvet häraf vara så trängande, att dess tillfredsställande bör ske snarast möjligt och icke får undanskjutas till den tidpunkt, då den nya härordningen blifvit fullständigt genomförd. De förmåner, motionären härvid afsett att söka bereda de värnpliktige, synas jämväl böra komma det fast anställda manskapet till godo.

Riksdagen förbiser ingalunda, att de åtgärder, som i nu omförmälda afseenden kunna erfordras, måste komma att kräfva vissa kostnader: dels för anskaffande af skrifmaterialier, tidningar och böcker samt förevisningsföremål äfvensom för godtgörelse åt föreläsare m. m., dels och framför allt för lokaler.

Hvad kostnaderna af det förra slaget beträffar, lära väl utgifterna för skrifmaterialier ej komma att uppgå till afsevärda belopp. Det samma torde blifva förhållandet i fråga om tidningars anskaffande. Ej heller upprättandet af de erforderliga bokförråden synes behöfva kräfvade nämnvärda summor, därest saken ordnas tidsenligt och praktiskt. Utvägar af olika slag kunna härvid komma i fråga. Bland annat kunde det initiativ till ordnande af biblioteksverksamheten, som tagits genom Riksdagens skrifvelse i ämnet den 8 maj 1902, blifva af betydelse för nu ifrågavarande ändamål.

Hvad angår åstadkommandet af föredrag och förevisningar m. m. har man på flera håll hyst den uppfattningen, att regementena kunde reda sig med de resurser, som deras egna officerskårer erbjöde. Vid de regementen åter, där man ansett civila krafter åtminstone delvis böra tagas i anspråk, ligger den utvägen nära till hands, att å mötesplatsen bildas en föreläsningsförening, hvilken på enskild eller kommunal väg anskaffar ett visst penningebelopp samt på ansökan erhåller ett däremot svarande statsbidrag.

I det hela torde det alltså kunna sägas, att för förverkligande af nu ifrågavarande önskemål — i den mån dessa anses verkställbara utan intrång på den rent militära utbildningen — icke andra afsevärda kostnader äro erforderliga än de, som krävas för anskaffande af ändamålsenliga samlingslokaler. Vid åtskilliga regementen synas dylika redan finnas. Andra åter lära vara alldeles i saknad däraf.

Då det gäller att finna medel för afhjälpande af den brist, som sålunda förefinnes, ligger det utan tvifvel närmast till hands att tänka på de kassor af olika natur och skiftande namn (»lägerkassor», »marketerikassor», »plankassor» o. s. v.), som truppförbanden hafva till sitt förfogande för olika ändamål. Dessa kassors inkomster härröra till mycket stor del från de hyror och arrenden, som, merendels af bryggeriägare, betalas för disposition af marketenteribyggnaderna. Det är alltså den å lägerplatserna förekommande utskänkningen, som kassorna i fråga till hufvudsaklig del hafva att tacka för sin tillvaro. Så länge denna utskänkning kommer att fortfara, synes det vara i sin ordning, att medel, hvilka genom densamma tillflyta regementskassorna, användas för ändamål, som kunna åtminstone i någon mån konkurrera med marketenterirörelsen och motverka dess skadliga inflytelser. Skulle åter utskänkningen på lägerplatserna komma att upphöra och alltså de bidrag, regementskassorna därifrån hittills åtnjutit, uteblifva, lära medel på annan väg böra för ändamålet beredas.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t vidtaga erforderliga åtgärder för att vid de regementen och lägerplatser, som äro i saknad af nödiga samlingslokaler för de värnpliktige jämte tillhörande bokförråd och skriftermaterialier, denna brist måtte så skyndsamt som möjligt varda afhjälpt.

Stockholm den 6 maj 1903.

Med undersåtlig vördnad.
